

APUNTS HISTÒRICS SOBRE L'ALBERG MUNICIPAL DEL CARRER VALLDONZELLA

MARCOS GARCÍA ROSELLÓ. Direcció d'Afers Socials, Ajuntament de Barcelona.

MONOGRAFIES

Antecedents

A partir del segle XIX, l'Ajuntament de Barcelona va crear diversos albergs públics per atendre les necessitats de transeünts i persones sense recursos. Aquests albergs seguien la tradició creada per ordes monàstics i religiosos, però amb noves orientacions. Abans del 1936 la nostra ciutat disposava de tres d'aquests equipaments públics, situats al carrer del Cid, al Mercat de Santa Caterina i al carrer Calàbria, els dos primers dedicats a l'atenció de les dones i el tercer dels homes.

Durant la Guerra Civil, aquests equipaments van quedar malmesos, i per això a finals de la dècada dels quaranta es va pensar a concentrar-los en un de sol, que tingués millors condicions. Així nasqué l'alberg de Valldonzella, que va estar en funcionament durant quasi tota la segona meitat del segle XX i que ha estat clausurat i substituït el 1998. Aquestes notes pretenen només oferir una visió general de l'evolució de l'alberg al llarg d'aquests anys.

Construït de nova planta a principis dels anys cinquanta, l'alberg es va ubicar al carrer Valldonzella, número 20. Tenia una capacitat per atendre 250 persones, distribuïdes en quatre grans sales, dues per als homes i dues per a les dones i nens. L'edifici disposava de tota classe d'avenços, propis de l'època: vestidors, dutxes, tren de rentat i de desinfecció, etc.

Aquest equipament depenia de la Delegació de Serveis de Sanitat i Beneficència, i les normes per les quals es regia quedaven recollides a les Ordenan-

ces Municipals de 1947, que en el seu títol VIII regulaven la beneficència municipal (articles 1883 i 1932).

Referent als albergs nocturns, les normes estaven recollides a la Secció 6a:

Art. 1917.- Tienen por objeto recoger durante la noche a las personas que con escasos medios de vida carecen de domicilio propio.

Art. 1918.- Mediante una rigurosa inspección facultativa, se evitará que puedan albergarse personas que sufran enfermedades contagiosas o agudas que requieran hospitalización.

Art. 1919.- La entrada en los mismos se efectuará de 8 a 10 de la noche y la salida de 6 a 8 de la mañana.

Art. 1920.- Los efectos de mano que lleven los albergados así como cualquier objeto de uso personal, serán custodiados durante la noche en la Oficina de Intervención, debiendo recogerlos a su salida los interesados.

Art. 1921.- Teniendo los Albergues un fin social e higiénico, los que a ellos concurrían deberán someterse a su entrada y salida a las operaciones de desinfección y aseo necesarias.

Art. 1922.- Si durante la permanencia en los albergues alguno de los acogidos realizase actos contrarios a la moral, promoviese escándalos o perturbase de cualquier manera el reposo de los albergados, será expulsado del local inmediatamente siendo conducido al Depósito Municipal.

Art. 1923.- El plazo máximo que podrá concederse para uso de estos servicios será de quince noches consecutivas.

Art. 1924.- Se establecerá una absoluta independencia entre los departamentos de hombres, mujeres y niños".

Aquestes ordenances municipals van estar vigents fins a l'octubre de 1979, durant els mandats dels alcaldes Josep M. Alebré (1945), Antoni M. Simarro (1951), Josep M. Porcioles (1957), Enric Masó (1973), Joaquim Viola (1975) i Josep M. Socías (1976).

Per gaudir dels serveis de l'alberg, es necessitaven les oportunes targetes que expedia la Comissaria de Beneficència. Una persona no podia sol·licitar allotjament fins que havien transcorregut sis mesos des de la seva anterior estada. La prestació que rebien els usuaris se centrava només i exclusivament en l'allotjament nocturn. La prestació de l'alimentació es proporcionava als Menjadors Benèfics de l'Asil del Parc, situat al carrer Wellington núm. 48, on es facilitava dinar i sopar.

En la dècada dels cinquanta i posteriors, aquests recursos varen ser molt utilitzats per individus i famílies immigrants temporers, que es traslladaven des del sud i llevant de la península a països europeus, principalment França, a treballar a les campanyes de recol·lecció agrícola. Barcelona s'havia convertit en un punt de contractació i des de la nostra ciutat s'efectuava el salt a Europa. Hi havia persones que regularment, en determinades èpoques de l'any, feien ús d'aquests serveis.

Igualment, aquests recursos varen ser utilitzats per persones, anomenades en argot *carrilanos* que subsistien des-

plaçant-se per tota la geografia espanyola sol·licitant atenció a cada ciutat. Una vegada exhaurides les possibilitats que oferia una ciutat es traslladaven a la següent utilitzant els bitllets benèfics. Alguns d'ells tenien establert un circuit que els permetia tenir assegurada la subsistència durant tot l'any.

Al final del mandat de l'alcalde Porcioles, la Comissaria de Beneficència es traslladà als locals de Valldonzella, deixant la seva anterior ubicació a l'antic carrer Cervelló (avui Floristes de la Rambla). Aquest trasllat suposa un nou deteriorament en la imatge i instal·lacions de l'edifici, ja que en un mateix espai físic han de cohabitar dos serveis completament diferenciats. L'acció que des de la Comissaria s'efectua quant a la repressió de la mendicitat, fa que alguns espais tinguin que compartir diferents funcions. Els vestidors de l'alberg, durant unes hores diàries, es transformen en calabossos de classificació, ja que el *rondín* de la Guàrdia Urbana, dedicat a la repressió de la mendicitat i la venda ambulants durant les 24 hores, condueix a la comissaria les persones que ha detectat exercint la mendicitat a la via pública. Aquestes persones ingressen als "calabossos" a l'espera de la classificació i posterior trasllat a la Llar Assistencial Vallbona, que funciona com a centre de repressió. A les hores d'entrada i sortida de l'alberg es barregen les persones acollides amb les que exerceixen la mendicitat. En aquests moments s'han de buidar els calabossos per destinar-los de nou a la funció de vestidors.

Igualment, les oficines d'administració de l'alberg s'han de compartir amb les de la comissaria, amuntegant-se els funcionaris adscrits a ambdós serveis i els agents del *rondín* de la Guàrdia Urbana.

Durant el mandat de l'alcalde Viola desapareix la Delegació de Serveis de Sanitat i Beneficència, que es subdivideix en la Delegació de Serveis de Sanitat i la Delegació de Serveis d'Acció Social.

En aquesta mateixa època, es crea el Negociat d'Urgències Socials. La Comissaria canvia de nom, passant a denominar-se Servei Permanent d'Urgències Socials, i tant aquest com l'Alberg passen a dependre de l'esmentat negociat. És en aquesta època quan comença a desaparèixer el sentit purament assistencial d'aquests serveis.

A mitjan mandat de l'alcalde Socías s'efectuen les primeres obres de remodelació de l'edifici, ja que des de la seva inauguració el deteriorament de les seves instal·lacions havia estat progressiu i s'havia adaptat a les noves necessitats i orientacions. A la planta baixa, amb entrada per Valldonzella, s'ubica el negociat. S'obre un nou accés pel Passatge San Bernat, on s'instal·la el Servei Permanent i l'entrada a l'alberg. Els dos grans dormitoris de la planta baixa es converteixen en cuina, menjador, sala d'estar i banys, com també els calabossos destinats a la repressió de la mendicitat, que s'efectua des del Servei Permanent. La primera planta es reconverteix en sis dormitoris subdividits en habitacions individuals i de tres places, i en vestuaris,

dutxes i banys. A la segona planta s'instal·la una nova bugaderia i rober. La capacitat d'acollida queda en 87 places.

Les prestacions que s'ofereixen des de l'alberg són: allotjament, alimentació, bugaderia i rober, i atenció mèdica. El 21 d'abril de 1978 es crea el Servei d'Emergències Socials, que depen del Negociat d'Urgències Socials, i adscrit al Servei Permanent. La seva base operativa s'ubica també en els locals de Valldonzella.

A l'octubre de 1979, sota el mandat de l'alcalde Serra, es va realitzar un nou procés de transformació institucional i assistencial amb la incorporació d'un equip tècnic i la modificació d'objectius i règim d'acollida. Es crea el Servei d'Acollida, com a equip tècnic de reinserció social, i el Departament d'Assumptes Gitanos, destinat principalment a l'eradicació del barraquisme i la mendicitat de persones d'ètnia gitana, adscrits al Negociat d'Urgències Socials, i que igualment s'ubiquen a Valldonzella.

En aquest mateix període s'inicien les obres del Centre de Primeres Atencions, adreçat a indigents crònics difícils de reinserir, que s'ubica en un annex de l'edifici de Valldonzella i que, com l'alberg, té accés pel passatge Sant Bernat. Aquest centre tenia una capacitat de 24 places distribuïdes en dos dormitoris, un per a homes i un altre per a dones. En aquest mateix annex s'instal·la el Servei de Dutxes i Rober. Els requisits sol·licitats per utilitzar aquests dos serveis són mínims.

També al 1979, s'inaugura l'alberg de Sant Joan de Déu, situat al carrer

Cardenal Cassanyes, número 8, i regentat per l'ordre dels Germans de Sant Joan de Déu. L'Ajuntament de Barcelona efectua un conveni per a la contractació de 78 places. A aquest establiment es deriven aquells casos de persones joves i de mitjana edat que en un principi es consideren amb més possibilitats de reinserció.

El 1981, desapareixen els calabossos del Servei Permanent i el Centre de Repressió de la Mendicitat situat als locals de l'antic Asil del Parc. En un període transitori des d'agost de 1981 a maig de 1982, es crea al carrer Cincel un centre diürn de repressió. A partir de 1982, desapareixen a la nostra ciutat les mesures repressives de la mendicitat.

En els primers temps de mandat de l'alcalde Maragall (1982) es produeix una nova transformació, desapareix el Negociat d'Urgències Socials i es crea la Direcció Superior de Centres Socials de Ciutat,

situada a la cinquena planta del carrer Ciutat, número 4. També desapareix el Departament d'Assumptes Gitanos. El Servei Permanent i el Serveis d'Acollida se situen en la part que ocupava el negociat, amb entrada pel carrer Valldonzella, i l'Alberg i CPA queden amb entrada pel passatge Sant Bernat.

El maig de 1987 el Servei Permanent es trasllada al carrer Comerç, número 44, i passa a denominar-se Oficina Permanent d'Atenció i Orientació. El 1990 el Servei d'Acollida es trasllada al carrer Comerç. Per aquestes dates desapareix l'alberg com a tal. En les plantes baixa i segona del local s'instal·la el Centre de Primeres Atencions, amb entrada per Valldonzella (s'enderroca l'annex) i la primera planta es destina a altres finalitats. El 1992, la gestió del Centre de Primeres Atencions s'adjudica, mitjançant contracte de prestació de serveis, a l'empresa privada.

El 28 d'octubre de 1998 s'inaugura oficialment el centre residencial Can Planas, que compta amb 53 places que permeten tenir cura de les necessitats bàsiques de les persones sense sostre (alimentació, higiene, allotjament...) a més del tractament integral dels aspectes social, psicològic i sanitari. Amb l'apertura de Can Planas s'hi trasllada el Centre de Primeres Atencions i l'alberg de Valldonzella deixa de prestar el seus serveis residencials, cinquanta anys més tard. Al llarg d'aquests anys, s'ha anat construint i consolidant una nova xarxa d'actuació pública a Barcelona, de la qual formen part, a més de la masia Can Planas, el centre de dia Meridiana, el centre d'Acolliment Hivernal, l'Oficina Permanent d'Atenció Social, el treball dels serveis d'Inserció Social i els convenis amb les entitats no lucratives. Nous equipaments i noves formes de treballar per a temps radicalment diferents d'aquells anys cinquanta. 